

FM: Martā ir jūtama Covid-19 ietekme uz nodokļu ieņēmumiem

Publicēts: 29.04.2020.

Atbilstoši Valsts kases publicētajai informācijai šā gada pirmajā ceturksnī kopbudžetā bija 71,3 miljonu eiro pārpalikums. Kopbudžeta izdevumi, salīdzinot ar attiecīgo periodu pērn, auguši par 7,8%, kamēr ieņēmumi palielinājās par 2,5%, līdz ar ko kopbudžetā pārpalikums bija par 129,3 miljoniem eiro mazāks nekā 2019. gada pirmajā ceturksnī. Jāatzīmē, ka kopbudžeta ieņēmumi kopumā saņemti tuvu plānotajam, tomēr atsevišķi martā nodokļu ieņēmumi bija par 4,2% zemāki nekā 2019. gada martā, un tas norāda uz negatīvu tendenci turpmākajiem mēnešiem. Kopbudžeta ieņēmumu mēreno pieaugumu pirmajā ceturksnī noteica ārvalstu finanšu palīdzības (ĀFP) ieņēmumu samazināšanās par 13,4%, kas lielākā apmērā nekā plānots tika saņemti 2019. gada nogalē, tādējādi ietekmējot ĀFP ieņēmumus šogad. Kopbudžeta izdevumi tikmēr palielinājušies straujāk. To ietekmēja izdevumu palielināšanās valsts speciālajā budžetā, augstāki izdevumi veselības nozarei, kā arī izdevumu pieaugums Eiropas Savienības (ES) fondu projektu īstenošanai.

Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumos pirmajā ceturksnī saņemti 2 785,2 miljoni eiro, kas bija par 68 miljoniem eiro jeb 2,5% vairāk nekā 2019. gada attiecīgajā periodā. ĀFP ieņēmumi bija 404,7 miljoni eiro jeb par 62,8 miljoniem eiro mazāk nekā 2019. gada pirmajā ceturksnī. Nodokļu ieņēmumi pirmajā ceturksnī saņemti 2 161,7 miljonu eiro apmērā, kas ir par 116,2 miljoniem eiro jeb 5,7% vairāk salīdzinājumā ar attiecīgo periodu iepriekšējā gadā, bet līdz ieņēmumu plāna izpildei pietrūka 5,9 miljoni eiro jeb 0,3%. Jāņem vērā, ka gada pirmajos divos mēnešos kopbudžeta ieņēmumu plāns tika pārpildīts (+81,3 miljoni eiro jeb 5,6%), bet martā Covid-19 mazināšanai noteikto ierobežojumu ietekmē bija vērojams nodokļu ieņēmumu kritums, par 87,2 miljoniem eiro jeb 12,3% atpaliekot no plānotā apjoma. Nenodokļu ieņēmumos kopbudžetā saņemti 114,7 miljoni eiro, kas bija par 23,2 miljoniem eiro jeb 25,4% vairāk nekā pērn pirmajā ceturksnī.

Nodokļu ieņēmumu plāna izpildi kopumā šā gada pirmajā ceturksnī nodrošināja iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) un sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumu augstais apmērs gada pirmajos divos mēnešos, attiecīgi par 59,6 miljoniem eiro jeb 15,3% un 13,2 miljoniem eiro jeb 1,9% iekasējot virs ceturkšņa plāna. IIN plāna pārpilde ietekmē situāciju pašvaldību budžetā, ieņēmumiem un izdevumiem pieaugot gandrīz vienā līmenī. Turpretī citu kopbudžeta nodokļu plāns netika izpildīts. Martā tika ieviesti ierobežojumi saistībā ar Covid-19 pandēmijas ierobežošanu, kas ietekmēja uzņēmumu darbību, un tie aktīvi sāka izmantot iespēju atlikt nodokļu nomaksu, pagarināt maksājumu termiņus. Pievienotās vērtības nodokļa (PVN) plāns pirmajā ceturksnī neizpildījās par 34,7 miljoniem eiro jeb 5,6%, bet akcīzes nodokļa plāns par 32,2 miljoniem eiro jeb 11,8%. Akcīzes nodokļa ieņēmumu plāns vissliktāk pildījās no naftas produktiem un alkoholiskajiem dzērieniem, turklāt neizpilde bijusi ikkatru no šā gada pirmajiem mēnešiem. Pēc VAS "Ceļu satiksmes drošības direkcija" datiem šā gada sākumā kopējais reģistrēto vieglo un kravas transportlīdzekļu, kā arī autobusu skaits palielinājies par 2,7%, salīdzinot ar 2019. gada sākumu, tomēr degvielas patēriņa datus tas neatspoguļo. Kā liecina Latvijas Degvielas tirgotāju asociācijas publiski sniegtā informācija, nozīmīga daļa degvielas tirgotāju klientu plūsmas, ņemot vērā akcīzes likmju atšķirību, pārorientējusies uz Lietuvu, īpaši kravu pārvadājumu segmentā. Akcīzes nodokļa no alkoholiskajiem dzērieniem neizpilde trīs mēnešos saistīta gan ar likmju lēnāku pieaugumu, gan patēriņa samazinājumu pretstatā plānotajam pieaugumam. Sagatavojot plānu, ieņēmumu prognozēs tika ņemts vērā tobrīd paredzētais akcīzes nodokļa likmju paaugstinājums ar 2020. gada 1. martu par aptuveni 10% vīnam, raudzētajiem dzērieniem virs 6 tilpumprocentiem un starpproduktiem, bet pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem par 29,5%. Tomēr šā gada 20. februārī Saeima nolēma likmes visiem alkoholiskajiem dzērieniem paaugstināt lēnāk – par aptuveni 5% ar 2020. gada 1. martu.

Gada pirmajā ceturksnī kopbudžetā ieņēmumu pieaugums pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu bijis no tādiem nodokļiem kā IIN, uzņēmumu ienākuma nodoklis (UIN) un sociālās apdrošināšanas iemaksas, attiecīgi par 44,6 miljoniem eiro, 43,9 miljoniem eiro un 39,7 miljoniem eiro. Jāatzīmē, ka pērn gada sākumā UIN sistēmas reformas pārejas periodā UIN atmaksas pārsniedza iemaksas, bet šogad jau būtiski pieaugušas ir iemaksātās summas, kas nodrošina kopējo UIN ieņēmumu pieaugumu.

Pirmajā ceturksnī zemāki nekā pērn attiecīgajā periodā bijuši ieņēmumi no akcīzes nodokļa un pievienotās vērtības nodokļa, kam attiecīgi 7,6 miljonu eiro jeb 3% un 4,7 miljonu eiro jeb 0,8% samazinājums. Ieņēmumu samazināšanos ietekmēja nomaksas termiņu pagarinājumi, bet akcīzes nodokļa gadījumā arī akcīzes preču patēriņa samazinājums, kas pārskata perioda trīs mēnešos, salīdzinot ar atbilstošo periodu iepriekš, bija vērojams alkoholiskajiem dzērieniem, naftas produktiem, dabasgāzei, ko izmanto par kurināmo, un cigaretēm, cigāriem, cigarellām.

Kopbudžeta izdevumi gada pirmajā ceturksnī veido 2 713,9 miljonus eiro, kas bija par 197,3 miljoniem eiro jeb 7,8% vairāk nekā 2019. gada attiecīgajā periodā. Kopbudžeta izdevumu palielināšanos pamatā ietekmēja par 95,4 miljoniem eiro jeb 12,4% augstāki izdevumi sociālajiem pabalstiem (865,3 miljoni eiro), tostarp pensijām par 67,8 miljoniem eiro jeb 13,4%. Šo izdevumu palielināšanos ietekmē pērn 1. oktobrī veiktā pensiju indeksācija un nobīdes pensiju izmaksāšanas datumos brīvdienu un svētku dienu dēļ. Pārējo pabalstu izdevumi kopbudžetā bija par 27,7 miljoniem eiro jeb 10,5% lielāki nekā pērn pirmajā ceturksnī.

Jāatzīmē, ka nozīmīgā apmērā, salīdzinot ar pagājušo gadu, pieauga izdevumi bezdarbnieku un slimības pabalstiem, attiecīgi par 8 miljoniem eiro jeb 24,1% un 7,4 miljoniem eiro jeb 13,3%. Iepriekšējā gada izskaņā pirms izmaiņām attiecībā uz bezdarbnieka pabalsta izmaksas ilgumu un apmēru bija redzams jaunpiešķirto bezdarbnieka pabalstu skaita pieaugums, kas ietekmē izdevumu apmēru šā gada pirmajā ceturksnī. Tāpat turpina palielināties vidējais piešķirtā pabalsta apmērs. Slimības pabalstiem izteiktāks kāpums bijis janvāra mēnesī, kad bija vērojams straujš saņēmēju skaita pieaugums, bet atsevišķi marta izdevumi pieauguši par 11%, pamatā vidējās apdrošināšanas iemaksu algu pieauguma dēļ. Pabalstu izdevumiem pieaugot, valsts speciālā budžeta pārpalikums pirmajā ceturksnī bija 6,3 miljoni eiro, kas ir par 42,3 miljoniem eiro mazāks nekā pērn. Turpmākajos mēnešos valsts speciālā budžeta bilance turpinās pasliktināties, jo atbilstoši Nodarbinātības valsts aģentūras datiem pieaug bezdarbnieku skaits, attiecīgi sagaidāmi augstāki izdevumi bezdarbnieku pabalstiem, bet ieņēmumi samazināsies.

Subsīdijas un dotācijas kopbudžetā pirmajā ceturksnī bija 559,7 miljoni eiro, salīdzinājumā ar 2019. gada pirmo ceturksni palielinoties par 86,2 miljoniem eiro jeb 18,2%. Pieaugums skaidrojams ar veselības nozarē strādājošo personu darba samaksas palielināšanu ārstniecības iestādēs, tāpat arī augstākiem izdevumiem ES fondu projektu īstenošanai. Procentu izdevumi šajā periodā bija 102,4 miljoni eiro, pieaugot par 23,1 miljonu eiro jeb 29,1%, taču šie izdevumi ir atkarīgi no maksājumu grafika un šogad kopumā sagaidāmi pērnā gada līmenī. Savukārt izdevumi atlīdzībai palielinājās par 8,4 miljoniem eiro jeb 1,5%, veidojot 569,4 miljonus eiro.

Mērens pieaugums kopbudžetā bijis arī kapitālajiem izdevumiem. Kapitālie izdevumi pirmajā ceturksnī veikti 183 miljonu eiro apmērā, kas bija par 8,8 miljoniem eiro jeb 5% augstāki nekā pērn attiecīgajā periodā. Izdevumu palielināšanās vērojama pašvaldībās, kur joprojām pieaugoši ir ar ES fondu projektu īstenošanu saistītie izdevumi.

Atsevišķās izdevumu pozīcijās kopbudžetā vērojams arī izdevumu samazinājums. Izdevumi iemaksām ES budžetā un starptautiskajai sadarbībai gada pirmajā ceturksnī bija par 19,1 miljonu eiro jeb 15,1% zemāki nekā pērn attiecīgajā periodā, kopā veidojot 107,8 miljonus eiro. Izdevumi precēm un pakalpojumiem veikti 326,3 miljonu eiro apmērā, kas bija par 5,6 miljoniem eiro jeb 1,7% zemāki nekā pērn pirmajā ceturksnī.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-marta-ir-jutama-covid-19-ietekme-uz-nodoklu-ienemumiem>